

Aan de minister van Economische Zaken en Klimaat
De heer E.D. Wiebes
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Datum : 25 augustus 2020
Kenmerk : 370-20
Contact : Annelies Blankena 06 12 17 02 22
Betreft : energietransitie

Geachte minister Wiebes en minister Ollongren,

In Nederland wordt momenteel hard gewerkt aan het vormgeven van plannen om de nodige energietransitie te realiseren. Dertig energieregio's geven met een Regionale Energiestrategie (RES) antwoord op de vraag hoe en waar de transitie in hun regio straks plaatsvindt. Hoewel een lokale invulling van deze taak nodig is voor het benodigde draagvlak en maatwerk, heeft dit ook een keerzijde. Grote natuurgebieden met Natura 2000-status, zoals het IJsselmeergebied (IJsselmeer, Markermeer en Randmeren), Deltawateren, Veluwe en het Waddengebied vallen in meerdere energieregio's, waardoor de waarde van de gebieden als geheel uit het oog wordt verloren.

In de RES-conceptplannen zijn zoekgebieden in delen van deze natuurgebieden en concrete plannen voor (velden met drijvende) zonnepanelen en windturbines ingetekend. Vanuit de regio wellicht te begrijpen, maar desastreus wanneer je de natuurgebieden in totaliteit bekijkt en zeer zorgelijk vanuit het oogpunt van behoud van biodiversiteit en vanuit Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Bovendien zijn er juist goede kansen om de energietransitie en biodiversiteitsherstel aan elkaar te koppelen, tot win-winoplossingen te komen en daarmee recht te doen aan de klimaatcrisis en biodiversiteitscrisis.

Het Flevo-landschap, It Fryske Gea, Landschap Noord-Holland, Vogelbescherming Nederland, Natuurmonumenten, Sportvisserij Nederland - verenigd in de Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk- en LandschappenNL, IVN Natuureducatie en Waddenvereniging zijn groot voorstander van een natuurinclusieve energietransitie en willen u daarom vragen om erop toe te zien dat met het werken aan de klimaatcrisis de biodiversiteitscrisis niet verergert en de regio hierin te ondersteunen. Met deze brief lichten we deze oproep graag toe en doen we een aantal concrete aanbevelingen voor het RES-proces. Groene energie die ten koste gaat van de natuur is immers niet groen.

Onze zorgen

De energietransitie vraagt maatwerk en draagvlak. Een regionale uitwerking is dan ook gewenst. Daar staat wel de voorwaarde tegenover dat er heldere kaders gesteld worden en dat er een gedegen belangenafweging plaatsvindt. Daar is op dit moment onvoldoende sprake van. Het is begrijpelijk dat

bewoners en lokale (agrarische) ondernemers liever geen parken met windturbines en zonnepanelen in de 'achtertuin' hebben. De consequentie is echter dat natuurgebieden nu al te makkelijk worden aangewezen als zoekgebieden voor duurzame energieopwekking.¹

Zo is er vanuit de RES Noord Holland-Noord een groot zoekgebied in het IJsselmeer in de conceptplannen opgenomen en ligt er een burgerinitiatief met grootse plannen voor eilanden met zonnepanelen voor de IJsselmeerkust. Dit is voor het IJsselmeergebied in zijn geheel een onbegrijpelijke keuze en een ecologisch drama, mede gezien de al aanwezige windmolens en de twee windparken die nog in de pijplijn zitten in het Friese en Flevolandse deel van het IJsselmeer. De limiet is al meer dan bereikt voor dit Natura 2000-gebied.

De natuur buiten de bebouwde kom, het open water, lijkt vanuit een energieregio misschien een goede optie voor duurzame energie. Het gaat echter totaal voorbij aan internationale natuurwaarden en Natura 2000-instandhoudingsdoelen die nu al niet gehaald worden. Bovendien doet het ook geen recht aan landelijke afwegingskaders zoals de 'Zonneladder'. In de Kamerbrief 'Beantwoording moties Dik-Faber over een zonneladder als nationaal afwegingskader bij inpassing van zonne-energie' (Kenmerk: DGKE-WO /19150786) stelt u dat bij de uitwerking van de Regionale Energiestrategieën, de natuur zoveel mogelijk moet worden ontzien.

De vraag is wie erop toeziet dat de energieregio's zich houden aan internationale verplichtingen en aan nationale afspraken ten behoeve van het behoud en herstel van onze natuurgebieden. Om de verschillende ruimtelijke vraagstukken integraal te bekijken, optimaal te combineren en tot win-winoplossingen te komen, zijn een overkoepelende visie en landelijke kaders nodig. Het belang hiervan komt ook tot uiting in de Kamerbrief 'Nationale Omgevingsvisie' (kst-34682-D) waarin de ministers betrokken bij de Nationale Omgevingsvisie aankondigen dat het Rijk meer richting zal geven aan de toekomstige fysieke leefomgeving.

Klimaatcrisis en biodiversiteitscrisis

Naast de klimaatcrisis vraagt de biodiversiteitscrisis onze volle aandacht en actie. Het recente rapport 'Global Assessment on Biodiversity and Ecosystem Services' van het Intergouvernementeel Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten (IPBES) maakt duidelijk dat de achteruitgang van de biodiversiteit wereldwijd sneller gaat dan verwacht en leidt tot grote risico's voor het menselijk welzijn. Nederland spant binnen de EU de kroon: er is geen ander land in Europa waar de biodiversiteit de afgelopen decennia zo is afgetakeld.

Zo zijn tientallen vogelsoorten die zo kenmerkend zijn voor ons boerenland sterk achteruitgegaan, zoals grutto, veldleeuwerik en zelfs de ooit zo talrijke spreeuw. De afname van insecten is alarmerend; zo worden bijna alle wilde bijensoorten in hun voortbestaan bedreigd en is het aantal vlinders in Nederland sinds 1992 met 40 procent afgenomen. Ook in beschermde natuurgebieden vindt vaak een verontrustende afname plaats van soorten en aantallen. De doelen in de Natura 2000-gebieden worden in ons land voor te veel soorten vrijwel nergens gehaald.

De klimaatcrisis mogen we niet los zien van de biodiversiteitscrisis. Slimme functiecombinaties en juiste keuzes zijn nodig om beide vraagstukken op te lossen. Bestaande natuurgebieden zouden we te allen tijden moeten mijden als locatie voor de opwekking van duurzame energie.

College van Rijksadviseurs. (2018). *Panorama Nederland*. <https://www.collegevanrijksadviseurs.nl/adviezen-publicaties/publicatie/2018/12/06/panorama-nl>

Tegelijkertijd hebben we grote natuurherstelopgaven waar de opwekking van duurzame energie wel degelijk goed mogelijk is.

Onze oproep

We vragen u niet om het RES-proces van de regio over te nemen, maar wel om uw rol te pakken in dit proces en erop toe te zien dat met het werken aan de klimaatcrisis de biodiversiteitscrisis niet verergert en de kansen gepakt worden om deze belangrijke opgaven integraal aan te pakken. Alleen dan gaan we voor echte groene energie: duurzame energie waarbij we tegelijkertijd werken aan biodiversiteitsherstel. Wij doen u langs deze weg vijf aanbevelingen en gaan hierover graag met u in gesprek:

1. Vermijd belangrijke natuurgebieden, zoals het IJsselmeergebied, de Waddenzee, de Deltawateren en Veluwe als locatie voor opwekking van energie gezien de (inter-)nationale natuurwaarden. In al deze gebieden wordt fors geïnvesteerd voor het nodige biodiversiteitsherstel, onder andere vanuit de Programmatische Aanpak Grote Wateren, Kader Richtlijn Water en Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Zorg dat deze investeringen niet teniet worden gedaan in de Regionale Energiestrategieën. Wij adviseren om met een kaart inzichtelijk te maken hoe in de huidige concept RES-plannen zoekgebieden voor zonne- en windenergie overlappen met natuurgebieden en waardevolle landschappen. Dit totaaloverzicht helpt zowel landelijk als regionaal om de juiste afwegingen te kunnen maken.
2. Zorg dat de Zonneladder wordt gehanteerd bij de keuze voor zonne-energielocaties: start op industrieterreinen, parkeerplaatsen, asfaltdijken, havengebieden en langs grote infrastructurele wegen; gebieden die de mens al 'in gebruik' of 'verstoord' heeft.
3. Zorg ervoor dat de effecten op natuur, milieu en beschermde landschappen eerst goed in kaart worden gebracht, voordat de selectie van windenergiegebieden plaatsvindt. Dit vereist dat er met spoed een landelijke windenergiekansenkaart wordt opgesteld om locaties te identificeren die het meeste perspectief bieden voor windparken met de minste negatieve effecten voor de natuur, milieu en beschermde landschappen. Voor het effect van drijvende zonnevelden op aquatische natuur is eerst gedegen onderzoek nodig. Daar is nu te weinig over bekend, los van het feit dat deze velden leiden tot concreet verlies van leefgebied voor vogels.
4. Maak de afzonderlijke RES-plannen en de optelsom van alle plannen samen MER-plichtig, zodat tijdig de milieugevolgen van de plannen en de reële alternatieven hiervoor systematisch, transparant en objectief in beeld worden gebracht. Dit is nodig om zowel op regionaal als landelijk niveau de juiste keuzes te kunnen maken.
5. Neem de kansen die nieuwe natuur en natuurherstelopgaven bieden mee in het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering. Denk bijvoorbeeld aan de kansen voor ecologische landwaterovergangen en de ontwikkeling van natuurlijke klimaatbuffers in combinatie met de opwekking van duurzame energie. Zo ontstaat een win-winsituatie. Wij zien mooie kansen die we graag met u delen.

Kortom, neem als Rijk een actieve rol in de energietransitie en de vast te stellen zoekgebieden voor energieopwekking in de Regionale Energiestrategieën. Door heldere kaders te schetsen en ondersteuning te bieden aan de regio's kunnen we er samen voor zorgen dat energie op de meest geschikte plekken wordt opgewekt, natuurgebieden niet worden aangetast, het landschap niet verder versnipperd en aftakelt én slimme functiecombinaties gestimuleerd worden. Wij gaan hierover graag met u in gesprek en nodigen u hierbij uit om onze zorgen en de kansen die we zien in het veld te bekijken tijdens een werkbezoek.

Namens Het Flevo-landschap, It Fryske Gea, Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Sportvisserij Nederland, verenigd in de Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk, IVN Natuureducatie, LandschappenNL, en Waddenvereniging,

Hoogachtend,

Fred Wouters
Directeur Vogelbescherming Nederland

Cc Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Mevrouw C.J. Schouten

Minister van Infrastructuur en Waterstaat
Mevrouw C. van Nieuwenhuizen